

Assaig

OBLITS VOLGUTS

Vaig cursar l'assignatura d'història de l'art en un institut de secundària, no cal dir-ne el nom perquè a tots els instituts de l'època passava més o menys el mateix. D'això fa un bon grapat d'anys, a l'època que fèiem BUP i COU, i no em van parlar de cap pintora, ni de cap escultora, ni de cap dona que s'hagués dedicat al món de l'art. I em vaig pensar que les dones dels segles XVI, XVII i XVIII, no s'havien pogut dedicar a cap activitat artística. I jo no vaig pas ser cap excepció, perquè això és el que passa quan no deixem constància de l'obra d'algu, amb el temps ningú recorda que aquella persona va fer aquella obra. Amagant-les van aconseguir que penséssim que no havien existit.

Després vaig anar a la universitat i vaig estudiar-hi algunes assignatures relacionades amb les diverses etapes de la història de l'art i em van parlar de Vasari i de la seva obra *Le Vite de'più eccellenti pittori, scultori, ed architettori*. però ningú no em va dir res de les artistes de les que ell havia parlat a la segona edició del seu llibre. Ni de Sofonisba Anguissola, ni de Lavinia Fontana, per esmentar només dues de les diverses artistes que el reconegut crític lloava a la seva obra, tot i que elles, durant la seva vida, van tenir un èxit notable i van retratar alguns dels personatges més poderosos del moment. Més enllà del seu èxit, ambdues van portar vides molt diferents de com ens han volgut fer creure que vivien totes les dones de la seva època.

Un cop assenyalat el camí, van ser moltes les dones que van pintar el món oferint-nos el seu punt de vista. Podríem parlar de Fede Galizia i les seves natures mortes, de Clara Peeters i els seus múltiples autoretrats, de Judith Leyster i l'alegria que transmeten els seus quadres, d'Artemisia Gentileschi i les seves dones fortes i decidides, d'Elisabetha Sirani, a qui van obligar a pintar en públic perquè no es creien que una dona pogués pintar tant i tan bé, d'Anna Dorothea Therbusch, d'Angelica Kauffman i de tantes i tantes altres, que alguns han volgut ignorar robant-nos la seva memòria. Voldria poder escriure el nom de totes, perquè ens van voler fer creure que no havien existit, privant-nos del seu exemple i de la seva manera d'entendre el món, esborrant-les de l'imaginari col·lectiu per tal que les joves que es volien dedicar a l'art no tinguessin referents femenins.

Pel que fa als segles XIX i XX, em van parlar de Manet, Monet, Renoir, Degàs, però no em van explicar que Berthe Morisot també havia format part del grup d'artistes que havien desafiat als crítics conservadors del París de finals del segle XIX i que havia participat a totes les exposicions impressionistes, excepte a la de 1879, perquè feia poc que havia parit a la seva única filla i estava malalta. Per mi aquesta pintora és molt especial, perquè va ser amb el seu quadre *Lectura* que vaig començar a descobrir que hi havia un munt d'artistes que el patriarcat havia amagat sota la catifa de l'oblit. Cercava quadres on hi hagués dones llegint i vaig trobar aquest, em va agradar i em vaig voler informar una mica més sobre la seva autora i així vaig saber que no era l'única pintora impressionista.

Com he dit, quan era una estudiant no m'havien dit res de Berthe Morisot, ni tampoc d'una americana que havia decidit ser artista tot i l'oposició familiar i que el 1865 se n'havia anat a París perquè volia ser una pintora professional. La dona de la que parlo és Mary Cassat, una de les poques dones que durant l'últim quart del segle XIX va recórrer Europa visitant museus i esglésies. Un cop consolidada com a pintora, la seva influència va ser clau en la difusió de l'impressionisme als Estats Units. Amb el retrat de la seva mare llegint *Le Figaro* vaig obrir una mica més els ulls, els pintors retrataven dones llegint novel·les i homes llegint el diari, perquè menystenien la literatura i ens volien fer creure que eren els homes els que s'interessaven pel que passava al món, mentre que les dones només llegien per entretenir-se.

D'altra banda, després d'aquestes primeres descobertes, pensava que aquestes dones havien estat excepcionals i úniques, però, si bé van ser unes grans artistes, no eren cap excepció. A finals del segle XIX van ser moltes les dones que van destacar com a pintores. Podem parlar de Marie Bracquemond, que va acabar deixant la pintura perquè el seu marit no podia suportar el seu èxit. De l'americana Lilla Cabot, de la francesa nascuda a Barcelona Amélie Beaury-Saurel, d'Eva Gonzálès, de la qual van dir que era la més academicista dels impressionistes, per la qualitat del seu dibuix i pel detallisme de les seves obres.

No ens podem oblidar de Luise Catherine Breslau, que va ser la primera dona estrangera en rebre la medalla d'or de l'Exposició Universal de París. Ni de Marie Bashkistseff, l'autora del quadre *A l'estudi*, que va ser un escàndol, ja que representa una classe femenina de dibuix anatòmic, cosa que la moral de l'època no admetia.

Ni de l'escultora Camille Claudel, de la qual el seu mestre, Rodin, va dir: "Jo li vaig ensenyar a trobar or. Però l'or que va trobar és tot seu." I tot i això, els crítics ens van voler fer creure que només havia copiat al seu mestre.

I si ens centrem en el que passava a casa nostra, tot i que tampoc no ens ho van explicar, durant la segona meitat del segle XIX i començaments del XX, hi va haver un bon grapat de pintores amb un talent notable. Cal fer esment d'Emília Coranty, que va ser la primera alumna matriculada a l'Escola d'Arts i Oficis de Barcelona, el curs 1885-1886, i de Pepita Teixidor, la primera dona a qui es va dedicar una escultura a la ciutat de Barcelona. I, sens dubte, hem de parlar de la mallorquina Pilar Montaner i de la barcelonina Lluïsa Vidal, ambdues ens han deixat quadres que no tenen res a envejar als dels artistes masculins del seu temps.

Però el problema, més enllà de si al llarg dels segles hi va haver més o menys dones que es van poder dedicar a la pintura, és que la història de l'art ens l'han explicada des del punt de vista del patriarcat i també van ser els homes els que van triar les obres que avui podem veure a les grans pinacoteques i això va fer que els museus s'omplissin de quadres pintats per homes i els llibres d'història de l'art ens expliquessin aquesta història com si les pintores no haguessin existit. I si n'hi havia hagut alguna, aquesta havia estat un cas aïllat i absolutament excepcional. Res més lluny de la veritat, les dones artistes han existit sempre i és el nostre deure reconèixer el paper que al llarg dels segles han desenvolupat en el món de l'art i en tots els altres àmbits de la cultura.

Com a éssers humans som baules d'una cadena que anem construint a partir del que han fet els nostres avantpassats. Que les dones creguéssim que no n'hi havia cap que abans que nosaltres fes el que nosaltres volíem fer ens ha restat forces per fer-ho. Sovint en el camí d'una persona per aconseguir allò que s'ha proposat hi ha múltiples ensopegades, si saps que abans que tu n'hi va haver una altra que també va ensopegar, però va continuar i va acabar assolint el seu objectiu és molt més fàcil que quan tu topis amb un entrebanc miris cap aquesta dona i et diguis que si ella va poder tu també pots. Quan, al llarg de la història, ens han anat amagant els models, les baules on aferrar-nos, sabien molt bé el que feien i en aquests oblits volguts no hi havia ni un bri d'innocència.

CORPORALITATS

És una dona XXL, desimbolta i sense complexos. Tot en ella són corbes i proporcions extravagants. Àdhuc la seva exuberant condició i sensualitat, hi ha qui la qualificaria de desvergonyida. Ella replicaria que, per sobre de tot, és una dona que se sent protagonista de la seva pròpia història. Gaudeix de la vida que li ha tocat viure i es diverteix amb les converses de la gent, sense quedar proscrita a un prostíbul. I allà, a la meitat d'una illa entre dos passos de zebra, jau de bocaterrosa, ensenyant les seves carns nues i brunes, aliena al fred.

Encara no ha trobat qui vulgui fer un vestit a mida per a una dona que pesa gairebé una tona. Bé, i a dir veritat, tampoc ho ha buscat. Per alguna ominosa raó poden comptar-se amb els dits de la mà les models grosses que trepitgen una passarel·la. De manera que les marques d'alta costura no volen fer roba *plus size*, en un món on milions de persones tenen aquesta talla. Bé, fins i tot algun tros de quòniam s'atreveix a escampar a so de bombo i platerets que el cos d'una dona grossa és complicat, diferent i difícil.

El fet és que la dona XXL no creu tenir un cos equivocat. Afirmaria que és perfecta de cap a peus. En tot cas, el que malauradament tenim és una societat equivocada, una societat grassofòbica, i uns interessos econòmics que perpetuen la cultura del cos inadequat.

Neva de valent i els flocs de neu es fonen sobre el seu cos mullat. La gent del barri que la coneix passa de llarg, sense entretenir-se a mirar-la uns instants. En canvi, les persones que fan turisme per la ciutat sovint l'observen amb curiositat i una mica de fascinació. A la dona XXL no l'importa gens ni mica. Ella no necessita que la mirin i en té prou amb el petit espill de mà per veure's prou bonica i agradar-se; per mostrar-se sensual sense haver de resultar complaent.

De totes maneres, ja s'ha acostumat a les mirades inquisidores que li fan de tant en tant. De poc servirà argüir que ella no és una dona grassa, sinó grossa. Potser tracten d'endevinar la seva dieta, la marca del perfum que porta o el secret del seu assossegament. No és indiferència, els diria. Només es tracta de la pau interior que respira, allunyada de la perversió i de la por. Perquè la dona XXL ha

après a gaudir del plaer de la seva nuesa, sense haver de rivalitzar o complaure les mirades.

És clar que també ha hagut d'aprendre a fer-se la sorda per conveniència: A paraules folles, orelles sordes. I amb tot, quants insults ha hagut de sentir a causa de la seva corporalitat? L'han culpat per estat grassa i vés a saber si la vergonya l'ha silenciada per sempre més. «Gorda, gorda de merda», deixa anar un vianant al seu pas. Altres l'escupen i se'n van, emperò la dona XXL rau immòbil, tot amagant l'oneig de la respiració en el seu ventre. Tampoc no hi falta qui es creu amb la gràcia de dir-li: «Aprima't, gandula».

El cas és que la dona XXL no diu paraula malgrat no ser muda. Podria dir-se que, com a moltes persones grasses i, en especial les dones, a fora de la metgessa de capçalera, li provoca una paüra inextricable la mera possibilitat que la derivin a un altre centre o a un hospital desconegut a fer-se alguna prova. «T'ho diem per la teva salut!», repeteixen fins a l'infinit; perquè la idea imperant és que pesar més kilograms dels paràmetres que consideren normals, va de bracet de patir una malaltia. Tanmateix, pretenen imposar una moralitat on donen per fet que les persones primes són persones més vàlides i, per tant, més mereixedores d'afecte, d'oportunitats i, per descomptat, de respecte.

És el regne dels gimnasos, de les píndoles i batuts per aprimar-se, de les potingues anticel·lulítics, de les cirurgies plàstiques... I qui sap si per això la dona XXL no es fa mai revisions ginecològiques, tot sigui per evitar que la maltractin de franc.

Sigui com vulgui, a paraules nècies, orelles sordes, brams d'ase no arriben al cel, però sí que arriben a fer mal al cor per més que una veueta interior et digui que no s'ha de fer cas de les maledicències. La dona XXL ha hagut d'aprendre a suportar estoicament els insults, els escarnis i les humiliacions que li plouen de tot arreu. Tampoc pretén ser una santa, una màrtir o una heroïna. Tan sols jau en absoluta naturalitat, tot mostrant la seva feminitat intemporal.

Tot i estar a la trentena, no vol ser mare. No és que renegui de la maternitat, malgrat que no combregaria amb la idea que la maternitat és un

instint. Ser mare canvia, capgira la vida personal i la professional d'una dona i la dona XXL no vol canviar res d'ella mateixa.

Hi ha qui es preguntarà com és possible que aparenti tanta tranquil·litat, allà exposada al carrer, sense cap mena de custòdia, vulnerable als furts i al vandalisme. No endebades, no és la primera vegada que li ha robat el seu mirallet, de les poques pertinences que té. Francament, és una murga perquè li agrada molt pentinar-se els cabells. Però és ben sabut que la gent sense escrúpols s'aprofita de les persones inermes i la dona XXL no té casa i dorm a cel ras tota la nit. Són les coses que van acompanyades de la seva condició, es lamenta. Potser per aquesta raó si li tocan viure injustícies que moltes persones no entendran.

Ningú la crida pel seu nom, malgrat que dietistes, nutricionistes, artistes i humanistes de tot arreu han estudiat el seu cas amb minuciositat. El veïnat la coneix per la dona del mirall. Per descomptat, també s'ha sentit anomenar com la dona de Botero. Però la dona XXL pensa que no és de ningú, ni tan sols de les mans que l'han creat. Amb tot, l'única cosa que li retrauria a en Fernando Botero és la falta d'un bon llibre. I posats a demanar, una novel·la gòtica de la Vernon Lee o alguna història de fantasmes que l'espanti de valent i així poder cridar ben fort per foragitar a l'esperit de torn: «Bú!». És clar que amb això podria córrer el risc d'agafar-li el gustet i d'aficionar-s'hi. Aleshores a la primera ofensa deixaria anar «Bú!». I deixaria de pedra a qui es creu amb la potestat de soltar un oprobi sense solta ni volta.

Tret d'aquest petit, però important detall, la dona XXL creu que, més que una dona del carrer, és una dona de món en un món de dones extraordinàries.

Precisament per tot plegat, la dona XXL, tot transcendent la normativitat imperant, ha ocupat amb els seus mil kilograms de bronze un pedaç del carrer Gènova, per mostrar la seva identitat de dona forta i valenta, per cridar als quatre vents sense badar boca que tothom té el mateix protagonisme, independentment de la volumetria i corporalitat.

Pseudònim: Violet Paget

MAGDALENA, DE NEGRA CABELLERA

Magdalena, puja les escales a ritme lent i quasi sense alè. Va carregada amb dues garrafes d'aigua mineral de vuit litres perquè en aquella zona del carrer Galilea, la de l'aixeta té un gust horrible. Per cada esglaó que puja, va en augment un grau l'enuig que porta i sap que avui quan torni Jesús, ja no podrà contenir més la turmenta que se li remou per dins.

Al obrir la porta se n'adona de què ell ja ha arribat a casa. Un hola! tronador li arriba des de la sala i la conseqüència fa que ella esclati sense remei.

—Ja que has tornat tan d'hora avui, podries haver demanat si calia pujar l'aigua i els queviures. — li engega Magdalena.

Jesús la mira amb cara de viure atònit en aquest món i no entén per què està tan irritada.

— No sabia quant trigaria en arribar — li respon ell.

— ¡No sabies, no sabies! —escolta'm bé perquè ja no aguanto més.¿ Et creus que es fàcil per a mi haver de fer-me càrrec de totes les coses per a facilitar-te la vida. Anar a comprar el menjar, portar l'aigua, netejar la roba i a més haver de posar-li bona cara a la Maria, la teva mare, que sempre està voltant per casa a veure què se li ha acudit aquesta vegada al seu fill? Molt pagada està ella amb tu... sempre Jesús per aquí, Jesús per allà! Però jo ja m'estic afartant de tot plegat.

Magdalena se aparta de la cara uns blens de cabell que se li han sortit de l'atapeïda trena. Està molt bonica malgrat el seu empipament. .

Jesús la mira confós com és habitual en el seu caràcter, i fa símptomes d'apatia al no entendre a què es vol referir. Com moltes vegades afirma quan no sap com sortint-se d'una discussió: "El meu regne no és d'aquest món".

— Però Magdalena, ¿per què et poses així? — li pregunta ell. Saps que jo t'estimo i la meva mare només vol ajudar-nos en el que pugui, per això està sempre present entre nosaltres.

— Ajudar-nos, en què? Ella només vol saber què fa el seu fill. Què per cert, el seu fill no fa més donar-se bombo y platerets entre els venedors del Mercat del Temple. O també fer de curandero com allò del Llàtzer.

— Però Jesús, què ven, eh? Jo t'ho diré...res, res més que xerrameca vana que no va enlloc i que tampoc dona de menjar, encara que sàpigues multiplicar pans i peixos. Si almenys t'apuntessis a un Sindicat podries pregonar llindes d'igualtat entre la gent, però així tindries un sou que portar a casa.

O bé, si posessis una parada de remeis curatius segur que tindria èxit. ¡No serà que no et dono idees! No? Però tu no... només filosofies i gratis.

I per no parlar de què estàs sempre de sopar amb els teus dotze amigots, que et segueixen a tot arreu perquè saben que comparteixes el vi a la Taverna de l'Hort de les Oliveres.

A més...mai t'has parat a pensar que si els dius que tots som iguals ¿també has d'incloure les dones?. O és que nosaltres no comptem en aquesta igualtat si som la meitat del món?

Magdalena, es recull la faldilla blanca i llarga que porta avui i es descalça les sandàlies amb gest de cansament. Es frega els peus i pensa que hauria de posar-los en remull, però a ell no se li acudirà mai ni du la palangana. ¡Bah, aquests homes!- i pensa que després es donarà un bany per veure si se li passa la ràbia que l'encén.

Jesús la continua mirant com un esperit que no és capaç de reaccionar.

— Mira Jesús, ja que estem posats t'ho he de dir: estic arribant al límit del avorriment amb tu. Som joves i no sortim mai a sopar ni a ballar com altres parelles. De fet, la gent ni sap que ho som. M'han arribat rumors que diuen que soc una meuca. I tu ni replicar, com sempre. Però, ¿saps una cosa...?

Magdalena es desfà la trena y escampa tota la cabellera negra sobre la seva esquena que la fa resplendir de bellesa.

No em vull quedar més a casa. Més val que et tallis aquests cabells tan llargs que ja no estan de moda, ja tens trenta - tres anys i no pots anar pel món com un adolescent. Avui t'arregles una mica i sortim a fer unes cerveses.

— Però Magdalena, què puc fer jo si la gent em busca i ells mateixos em fan popular? No puc dedicar més temps a fer més coses a casa si he de servir als demés.

— Es que no t'assabentes de res ... I jo què? ¿No mereixeria que amb mi tinguessis més miraments?

Et necessito para acompanyar-me a la vida diària però no sols per a què jo te la prepari, sinó per a sentir-me'n part important. Potser, d'aquesta manera fem un volt a la història que fins ara sembla que ens esborra les dones del mapa. Algú ha de fer alguna cosa, no?

Vull que viatgem junts, perquè jo també tinc un lloc que em correspon en la teva vida i desitjo que ho sàpiguen tots, que allà on vagis jo estigui al teu costat. I a més, em sembla que no es massa demanar poder dir al món que soc la que soc: la teva companya.